

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU10

Riksrevisionens rapport Nationellt försvar på regional nivå

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelse 2018/19:28 Riksrevisionens rapport om nationellt försvar på regional nivå till handlingarna.

Riksrevisionen har i en rapport (RiR 2018:14) granskat om Försvarsmaktens regionala staber har förutsättningar att lösa sina huvuduppgifter och om arbetet sker på ett ändamålsenligt sätt. Riksrevisionens sammanvägda bedömning är att riksdagens och regeringens övergripande målsättning uppfylls, det vill säga att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället. Riksrevisionen anser att regeringens styrning av Försvarsmakten när det gäller de regionala staberna är tillräckligt tydlig, har relevans för uppgiften och sker med rimlig frekvens. Detsamma gäller för Försvarsmaktens återrapportering, såväl internt som till regeringen.

Riksrevisionen lämnar i rapporten rekommendationer till Försvarsmakten. Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och följer myndighetens arbete med att omhänderta Riksrevisionens rekommendationer.

Utskottet välkomnar Riksrevisionens rekommendationer och avser att följa upp arbetet med att omhänderta rekommendationerna. Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande om ökad övningsverksamhet.

I betänkandet finns en reservation (KD, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2018/19:28 Riksrevisionens rapport om nationellt försvar på regional nivå.

Ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden.....	5
Skrivelsen	5
Reservation	8
Ökad övningsverksamhet, punkt 1 (KD, L).....	8
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Skrivelsen	9
Motion från allmänna motionstiden 2018/19	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ökad övningsverksamhet**

Riksdagen avslår motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 14.

Reservation (KD, L)

2. **Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2018/19:28 till handlingarna.

Stockholm den 14 februari 2019

På försvarsutskottets vägnar

Niklas Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Niklas Karlsson (S), Beatrice Ask (M), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richtoff (SD), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Pål Jonson (M), Josef Fransson (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M) och ClasGöran Carlsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksrevisionen har granskat Försvarsmaktens regionala staber. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten Nationellt försvar på regional nivå – de regionala stabernas roll och ansvar (RiR 2018:14). Granskningsrapporten innehåller slutsatser och rekommendationer för Försvarsmakten. Riksdagen överlämnade rapporten till regeringen den 31 maj 2018. Regeringen överlämnade den 12 december 2018 sin skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport. Riksrevisionen föredrog sin rapport för utskottet den 24 januari 2019 inför utskottets beredning av regeringens skrivelse. Utskottet fick vid föredragningen även en redovisning av en hemlig promemoria som delgetts Försvarsdepartementet och Försvarsmakten.

Bakgrund

År 2013 genomgick Försvarsmakten en omorganisation som innebar en decentralisering från Högkvarteret och förstärkning av den regionala organisationen. Sverige indelades i fyra militärregioner (MR): MR Norr, MR Mitt, MR Väst och MR Syd. I varje militärregion inrättades en regional stab. De regionala staberna fick ansvar för regional försvarsplanering, ledning av territoriell verksamhet, viss säkerhets- och underrättelsetjänst och samverkan med civila aktörer inom ramen för totalförsvaret. Innehållet och omfattningen av de regionala stabernas uppgifter har sedan delvis ökat, framför allt inom försvarsplanering, samtidigt som uppgifter kopplade till värdlandsstöd har tillkommit.

Inget särskilt riksdagsbeslut fattades med anledning av inrättandet av de regionala staberna, men riksdagen antog budgetpropositionen för 2012, där Försvarsmaktens avsikt att inrätta de fyra regionala staberna framgick. Det fattades inte heller något särskilt regeringsbeslut innan de regionala staberna inrättades.

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2018/19:28 Riksrevisionens rapport om nationellt försvar på regional nivå till handlingarna. Motionen avslås.

Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat Försvarsmakten med avseende på de regionala stabernas arbete. Granskningen genomfördes under hösten 2017 och våren 2018. I granskningen har Riksrevisionen inhämtat information från Försvarsdepartementet, Försvarsmakten och 17 länsstyrelser.

Riksrevisionen drar slutsatsen att riksdagens och regeringens övergripande målsättning uppfylls, dvs. att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter genom att utöva territoriell ledning, leda hemvärnsförbanden och ge stöd till samhället. Riksrevisionen bedömer vidare att de regionala staberna tillsammans med bl.a. länsstyrelser är centrala aktörer i utvecklingen av totalförsvaret på regional nivå.

Vid högre konfliktnivåer begränsas dock de regionala stabernas möjligheter att lösa sina uppgifter av ett antal brister i såväl förutsättningar som arbetsmetoder, som inte fullt ut är ändamålsenliga. Försvarsmaktens styrning av de regionala staberna bedöms av Riksrevisionen som otydlig när det gäller såväl interna styrdokument som harmonisering och framtagande av bästa praxis. Stabernas bemanningsbehov motsvaras inte helt av den bemanning som planeras. Staberna har inte övats i sin fullständiga ledningsroll och det är därför svårt att bedöma i vilken utsträckning de kan leda underställda förband och stödja på operativ och taktisk nivå. Den regionala staben i Militärregion Mitt möter enligt Riksrevisionen särskilda geografiska och uppgiftsmässiga utmaningar som innebär att de inte på samma sätt som övriga regionala staber kan lösa sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Riksrevisionen rekommenderar Försvarsmakten att

- tydliggöra styrdokument så att de regionala stabernas uppgifter framgår tydligt och samlat, i syfte att skapa tydlighet för staberna och underlätta krigsförbandsvärderingen och rapporteringen till regeringen
- harmonisera de regionala stabernas arbete i större utsträckning och se till att effektiva arbetssätt delas och införs av alla regionala staber i de fall det är lämpligt
- se till att de regionala staberna övas i sin fullständiga roll att leda underställda förband och stödja på operativ och taktisk nivå

- överväga åtgärder som kan öka möjligheterna för den regionala staben i MR Mitt att lösa sina tilldelade uppgifter på ett mer ändamålsenligt sätt
- beakta bemanningsbehovet vid de regionala staberna med avseende på bakgrund och erfarenhet.

Utöver dessa rekommendationer har Riksrevisionen presenterat ytterligare tre rekommendationer i en hemlig promemoria som har delgetts Försvarsdepartementet och Försvarsmakten.

Regeringens bedömning och åtgärder med anledning av Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning av Försvarsmaktens regionala staber. Regeringen följer Försvarsmaktens arbete med att omhänderta Riksrevisionens rekommendationer.

Regeringen anser att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad i och med skrivelsen.

Motionen

I motion 2018/19:2472 anför Mikael Oscarsson m.fl. (KD) att Försvarsmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta, eftersom det inte genomförs några mer omfattande samövningar. Enligt motionärerna skulle en ökad samverkan med civila myndigheter även kunna vara en motivationshöjande faktor för de soldater som tjänstgör under lång tid i Försvarsmakten och följaktligen kan finna övningar av annan karaktär än rent militära som stimulerande. Motionärerna yrkar därför på att de fyra regionala staberna bör få i uppgift att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet (yrkande 14).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar Riksrevisionens granskningsrapport och ser positivt på att de regionala stabernas arbete bidrar till Försvarsmaktens förmåga att lösa nationella uppgifter. Samtidigt vill utskottet understryka vikten av att de regionala staberna klarar att lösa sina uppgifter även vid högre konfliktnivåer. Utskottet bedömer att de rekommendationer Riksrevisionen gett Försvarsmakten kan bidra till att komma till rätta med de brister som Riksrevisionen har funnit i sitt granskningsarbete. Utskottet avser att följa upp arbetet med att omhänderta dessa rekommendationer.

När det gäller motionsyrkandet vill utskottet lyfta fram vad Riksrevisionen anför om att de regionala staberna bör övas i sin fullständiga roll. En hög ambitionsnivå när det gäller övningsverksamhet och utbildning är i linje med uttalandena i samband med det senaste försvarspolitiska beslutet (prop.

2014/15:109, bet. 2014/15:F6U11, rskr. 2014/15:251). Samtidigt vill utskottet påminna om att den försvarspolitiska inriktningen innebär att Försvarsmaktens stöd till det civila samhället inte ska vara dimensionerande för Försvarsmakten. Med hänvisning härtill anser utskottet att syftet med motionen får anses tillgodosett. Motionen avstyrks.

Reservation

Ökad övningsverksamhet, punkt 1 (KD, L)

av Mikael Oscarsson (KD) och Allan Widman (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Försvarsmaktens resurser riskerar att bli outnyttjade i situationer där de skulle kunna göra stor nytta, eftersom det inte genomförs några mer omfattande samövningar. En ökad samverkan med civila myndigheter skulle även kunna vara en motivationshöjande faktor för de soldater som tjänstgör under lång tid i Försvarsmakten och följaktligen kan finna övningar av annan karaktär än rent militära som stimulerande. De fyra regionala staberna bör därför få i uppgift att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser ställs till andra myndigheters förfogande för att bidra vid naturkatastrofer, stora olyckor eller andra händelser som kan påverka människors säkerhet.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2018/19:28 Riksrevisionens rapport om nationellt försvar på regional nivå.

Motion från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:2472 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge de fyra regionala staberna i uppgift att initiera en ökad övningsverksamhet där kvalificerade militära resurser ställs till andra myndigheters förfogande och tillkännager detta för regeringen.